

„Az igazságos Európa-szellem“.
 A tengelyek. Mindig békére vágyunk.
 (Még mindig nincsen elegendő ágyunk!)
 Arab kérdés. Propaganda. Köszöntjük.
 „Abesszinia császáraját köszöntjük“.
 A béke. Franco. Torpedók. A béke!
 Száz új páncélos. Hajóhadunk éke.
 „Mi mindig, mindig csakis védekezünk“.
 Embertestvérek! (Rejtsük el a keztyűink!)
 Leszerelés. Földközi tenger. Béke!!!
 (Ez mindennek az eleje — s nem vége!)

Ó, szörnyű káosz. Szörnyű, szörnyű átok!
 Ó, emberek, mi vár, mi vár reátok?!?..

D O L G O Z Ó L E Á N Y O K (II.)

Irta: NAGY ISTVÁN

Az általános felfogás a nő hivatását a családban jelöli ki s így nem érdeketlen megismerni, vajjon dolgozó lányaink a Korunk legutóbbi számában érintett gazdasági és egészségi viszonyaik mellett mennyire tehetnek eleget női hivatásuknak. Hogyan gondolkoznak felőle? Erkölcsi és kulturális színvonaluk alkalmassá teszi-e őket e hivatás vállalására? Férfi ifjúságunk számára sem lehet közömbös, hogy női kortársaikat milyen szempontok vezetik a családalapításnál.

Természetesen mindannyian férjhez akarnak menni. Arra a kérdésre, hogy erkölcsösnek tartják-e az érdekházasságot, 27-en határozott igennel feleltek. Érdekes, hogy számuk nagyrésztben a kis vagyonnal rendelkező lányok sorából került ki. Más 4 nő, a teljesen vagyontalanok közül, nem tartja éppen erkölcsösnek, de — mint egyikük írja „szegény lányoknak megbocsátható.“ 39-en lealázónak vagy lealjasítónak tartják az érdekházasságot. Ezek számára vagy közömbös a jövőendő férj foglalkozása vagy iparost, esetleg kereskedőt óhajtanak maguknak. Az érdekházasságot helyeslők orvosról, művésztől, állami hivatalnokról, mérnökről álmodznak. De hogy ők is csupán álmodozásnak érzik ezt, amellet szól az a tény, hogy 41-en készek férjhezmenés után is dolgozni, 14-en csak akkor akarnak dolgozni, ha „nagyon muszáj“. 15 semmi szín alatt sem akar kenyérkereső lenni, ha már egyszer asszony.

Hogy milyen gazdasszony válik belőlük, arra az alábbiakból következtethetünk: 39 szereti s kedvvel végzi a háztartási munkákat. 31 nem szereti. „Gyűlölöm“ — válaszolja az egyik gyári lány. Annak a 15 lánynak a kivételével, akik férjhezmenésük után nem kívánnak kenyérkeresők lenni, a többi 55 igazságtalannak tartja, hogy a férfiak csak „főző és mosógépeknek“ tekintsék őket; úgy érzik, hogy ennél nagyobb a nő hivatása. Ennek ugyan ellentmondani látszik az a körülmény, hogy 59-en anyák akarnak lenni. A reformátusok 2-3 gyermeket is vállalnának. A katolikus leányok nagyobb része egy-két gyermekre gondol, míg körülbelül egy harmada négy-öt gyermektől sem ijedne meg. A zsidó lányok 40 százaléka szintén négy-öt, míg 25 százaléka csak két gyermeket tart kibírható-

nak. Az anyaságot nem vállaló 11 leány felekezet szerint így oszlik meg: 6 református, 2 zsidó, 2 katolikus és 1 görögkeleti. Közülük egy kényelmi szempontból, a többi pedig nehéz gazdasági körülményei miatt utasítja vissza az anyaságot.

Figyelemreméltó tünet az is, hogy dolgozó lányaink gondolatvilágát igen foglalkoztatja az a lehetőség is, hogy esetleg nem sikerül férjhezmenők s talán ezért adnak felmentést azoknak a nőknek, akik törvénytelen gyermeket hoznak a világra. 46-an teljesen megértők ebben az irányban. Jellemző viszont, hogy a 24 lány között, akik ridegen elítélik a leányanyákat, két olyan is akad, aki saját magának egyáltalában nem akar utódot.

Az anyaságot vállalók és visszautasítók csoportjában egyaránt találunk határozott mint közömbös világnézetűeket. Valószínűleg megváltozna ez az arány, ha csak egyoldalúan a haladó érzelműeket vagy ha csak a falusi nőket kérdeznők meg. A felsorolt adatokból azonban máris nyilvánvaló, hogy államvédelmi s valláserkölcsi szempontból nem valami különösen megnyugtató jelenség észlelhető az anyaságot elhárítók feleletében. Az igenlők esetében is aggályok merülhetnek fel, vajjon anyyira súlyos körülményeik között tudnak-e egészséges gyermeknek életet adni és fel tudják-e azt nevelni? Hiszen szüleik nagy része egészségileg megrongálva került ki a világháborúból s ez visszatükröződik a kutatott leányok fejletlen testalkatán is. Szociális viszonyaik lefelé ivelést mutatnak, ez pedig az utódok fokozottabb degenerálódását vonhatja maga után. Vajjon ez a felismerés nem fogja-e áthatni egyszer az anyáknak készülöket is és akkor hogyan vonják le ennek tanulságait?

A dolgozó lányok valláserkölcsi felfogása is nyugtalanítólag hathat vallás-erkölcsi szempontból, mivel 20 dolgozó leány, tehát 28.27 százalék atheista. (9 református, 7 izraelita, 2 unitárius, 1 katolikus és 1 görög-katolikus.) Hitetlenségük okát kutatva, a következőket észleltem: 17 részben szociálistának, részben cionistának vallja magát, 3 semmiben sem hisz. Ezek azt írják, hogy minden eszme csak új áldozatot kíván tőlük és új terheket ró rájuk és egyik sem segít rajtuk. Segítség alatt anyagi segítséget értenek és hogy többiek is anyagi okok miatt juthattak el a hitetlenségig, az éppen az istenhívőkkel bizonyítható. Az 50 vallásos érzésű leány soraiból kiderül, hogy vallásos eszményük és életmódjuk által a tulvilági gondatlan életre akarnak méltók lenni, ahol házbérre, fizetésre, munkára nincs gondjuk az üdvözülteknek. Egyébként a vallásosak között találhatunk szociálistákat és cionistákat is. A vallásos érzésű református leányok közül minden héten egyszer templomba jár 6, 10-szer évente 1. Kettőn sohasem járnak templomba, mert „nem szeretik a papokat“, 7 katolikus hetenként egyszer-kétszer, 6 ritkán jár templomba. A zsidó lányok többsége csak a nagy ünnepekkor megy Istentiszteletre. A két lutheránus és egy román hetenként egyszer, a többiek ritkán.

Figyelembe véve dolgozó leányaink fiatal korát, világfelfogásuk még módosulhat, de kétharmaduknál bizonyosra vehető, hogy jövőendő gyermekét legfeljebb a puszta hithez segítheti hozzá, ahogy azt maga is gépszerűen átvette anyjától, viszont elmélyíteni akár ezt, akár más hitet aligha lesz képes. S ha már lelkieken ilyen keveset nyújthat, mit adhat át tudásban jövőendő gyermekének? Szüleiktől csekély műveltséget vehetett át, hiszen a szülők 10 százaléka, ha rendelkezik középiskolai végzettséggel. De ez is csak az apákra vonatkozik, mivel anyáinkat még kevésbé iskolázták maradi öregeink. Az apának nincs türelme a gyermek neveléséhez, az anyának meg nincs ideje. Sok családnál a corygyermeket másodrendűnek számítják még ma is s így a munkásleányok szinte kizárólag csak arra a műveltségre utaltak, amit az iskolában vagy a

népművelődési egyesületekben sajátíthattak el.

A leányok iskoláztatásának lebecsülése visszatükröződik az iparos ifjúság adataiból is. Sinka József adataiból kitűnik, hogy az iparos férfi ifjúságnak csak 63 százaléka nem végzett középiskolát, ezzel szemben az iparban dolgozó leányok 72 százaléka csak elemi iskolai végzettséggel bír.

A dolgozó leányok iskolai végzettsége foglalkozás szerint.

Foglalkozás	Elemi iskola				Iparisk. III.	Középiskola					össz.
	IV.	V.	VI.	VII.		I.	II.	III.	IV.	VI.	
Varrónő	4	3	4	1	1	1	4	2	1	—	21
Gyárilány	3	4	2	3	—	—	—	—	—	1	13
Felsőrészkész.	4	1	—	2	—	—	2	1	—	—	10
Políturozó	3	—	1	1	—	—	—	—	—	—	5
Masamód	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	3
Szövőnő	1	—	—	1	—	—	—	—	1	—	3
Kereskedő	—	—	1	1	—	1	—	—	—	—	3
Hivatalnok	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	3
Nyomdász	—	—	—	—	—	2	1	—	—	—	3
Asszistensnő	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	2
Keztyűs	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	2
Fodrász	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	2
Összesen	18	12	8	10	1	4	8	6	2	1	70

Legmagasabb iskolai végzettsége, VII. gimnáziuma egy gyárilánynak van. A 6 kereskedő és hivatalnoklány közül kettő csak elemi iskolát, négy pedig a gimnázium I—IV. osztályát végezte el.

Bár adatainkból általános következtetést nem vonhatunk le, mégis valószínűnek tetszik, hogy a leányifjúság képzettsége mélyen a férfiifjúságé alatt marad. Szakmájában való képzettsége — megfelelő ipariskolák hiányában — teljesen a gyakorlati elsajátítás esetlegességétől függ. Csekély szabad idejét annyira betöltik házi dolgai, hogy elméleti továbbképzését szolgáló szaktanfolyamokat nem látogathat. Művelődésük ez elmaradottsága akkor nyer jelentőséget, ha tekintetbe vesszük, hogy leányainkra nehéz kettős élet vár. Míg a férfiifjúságnak csak szakmájában kell tökéletesednie, addig leányainkra a kenyérkereset mellett a gyermeknevelés nagy feladata hárul. Ezt a nagy és nemes feladatát kielégítően nem végezheti mindaddig, míg társadalmi uton nem találjuk meg azokat az eszközöket, amelyekkel a háztartási robot-munkák egyrésztől nem mentesítjük. Mert a főzés, mosás, otthoni varrás át nem tevődik az uccánként felállítandó olcsó közmosódákba, kifőzésekbe. Hasonló intézmények szervezése terén kísérletet tehetnének nőmozgalmaink. A leányifjúság bizonyára felkarolná az ilyen kezdeményezést.

Az iskolai alapismereteken túl a dolgozó leányifjúság önművelése többnyire kimerül a színvonal nélküli napilapok s a félpengős regények olvasásában. A kisiparos és munkáscsaládok bizony lányaik kezében nem szívesen túrik meg az ujságot és a könyvet s így annál kevésbé lehet szó arról, hogy olvasmányaikat illetően helyes irányítást kapjanak. „Politika, ujság, könyv, férfi haszontalanság“, — hallható nem egy munkás s iparos asszony szájából. A dolgozó leányok mégis, sokszor a kilátásba eleyezett, sőt be is váltott hajtépés ellenére is, olvasnak. Ujságjaik egyben jellemzőek apáik érdeklődési körére is, mivel rendszerint ők fizetnek elő. A munkásleányok 75 százaléka az *Esti lap* és a *Jóestét* olvasója, míg 20 százalék a *Brassói Lapok*, *Ellenzék*, *Uj Kelet*, *Népünk*, *Romania Nouă*, *Lumea Românească* és a *Die Woche* olvasói között oszlik meg. A román leányok közül csak 1 rendszeres ujságolvasó akad, 1 a *Jóestét* és román la-

pok olvasója. A többiek csak alkalmoszerűen olvasnak, ami éppen a kezükbe kerül. A *Lumea Nouă*-t és az *Előre*-t hárman olvassák. A nivósabb napilapok olvasásában a zsidó lányok tartják az első helyet. Közülük csak hatot érdekel a gyilkosság és a szerelmi szenzáció. Ugyanezt jegyezhetem meg a magyar lányok 70-80 százalékaról is. Őket inkább a társadalmi és politikai események érdeklik.

A folyóiratok közül is a könnyebb fajsúlyúakat ismerik inkább. A *Színházi Életet*, a *Tólnai Világlapját*, a *Délihábot* 12-en olvassák. A *Színházi Ujság* és a *Magyar Lányok* olvasója 1-1. A *Korunkat* 6-on olvassák, de ritkán. A leányok 72 százalékanak viszont sejtelve sincs a folyóiratokról. Nem jutnak hozzá. Szépirodalmi olvasmányaik sem nyújtanak viditőbb adatokat. Rendszeresen s íróikat megválogatva csak azok a munkáslányok olvasnak, akik valamilyen egyesületnek, esetleg szakszervezetnek a tagjai. A társadalomtudomány iránt érdeklődik 1 leány, természettudományok, élettan, lélektan iránt 2. Klasszikus magyar írókat és költőket kedvel 3. Román, német, francia nyelvű remekírókat és költőket olvas 3. Új magyar írókat szeret 6. Világhírű szépíróktól olvas 14. Félpengős és detektívregények olvasásával tölti idejét 38. Egyáltalában nem olvas 3. Ezek a számok szemléltetően érzékeltetik, hogy a dolgozóleányok többsége irodalmi igényeit a népművelődésre annyira károsan félponyva irodalommal elégíti ki. Viszont, irodalmi nivójukat összehasonlítva az iparos és kereskedő ifjak olvasmányáival, nem tűnik ennyire sivárnak a helyzetük. Sinka József adatai szerint az iparos és kereskedő ifjak 74 százaléka olvas kalandor regényeket, a leányok 56 százalékaival szemben. A betűtől irtózdó férfi ifjak száma is nagyobb: 9 százalék, a lányoké csak 4 százalék. Igaz viszont, hogy a tanulmányozott leányok a magyar remekíróktól kevesebbet olvastak férfi kortársaiknál. A magyar lányok közül 1 olvasta a Tőkét. 1 Zilahy Lajos és Erdős Renée könyveit, 4 Gorkij, Turgenyev és az új orosz írók műveit, 6 Jókai és más magyar írók regényeit. 28-an Max Brand és egyéb félpengős regényeket olvasnak. A románok közül 1 Travent és orvosi könyveket olvas, 1 Eminescu és Cosbuc verseket, 4 románnyelvű detektívregényeket. A zsidók közül 1 olvasta Marx, Adler és Darwin műveit, 3 Zola, 3 Jack London, 5 Gorkij és új orosz írók, 2 Zilahy Lajos regényeit, 8 pedig félpengős szerelmi történeteket olvas. A német leányok a modern francia és német írókat kedvelik. Sajnálatos tényként kell ide jegyezni, hogy a transzilvániai neves írók műveivel csak folyóiratok hasábjain találkoztak. Tamási Áron és pár jelentős honi író 1-1 novelláját csak a napilapok irodalmi mellékleteiben olvasták.

Ha olvasmányaik tartalmi értékét nézzük, úgy olvasmányaikat 2 főcsoportra oszthatjuk. Egyik oldalon a gyenge külföldi félponyva könyvtermékek állanak, a másik oldalon meg az egészen értékesek, amelyeket szociális témák miatt kedvelnek, mert problémaköreik közelebb esnek életkörülményeikhez. A transzilván magyar irodalom-politika e tény mellett nem haladhat el közömbösen. Fel kell ismernie, hogy a szociális témák megkerülésével nem lehet igazi transzilván irodalmat csinálni. Ugyanez a belátás kellene, hogy áthassa sajtópolitikánkat is.

A kulturális mozgalmak dolgozó leányaink előtt alig ismertek, viszont 70 százalékuik tud a szakszervezetek létezéséről és célkitűzéseiről. Számosan tagok is egyik-másik szakcsoportban. 3 református a CMSC munkás sportegyesület tagja, 1 ugyanott ellenőri tisztséget visel. 2 katolikus és 2 zsidó leány szintén látogatja ezt az egyesületet. Az Echo gyári sportszervezetnek aktív tagja 1 református és 1 katolikus leány. Ugyanez elnöknő ebben az egyesületben, melybe még 2 református és 1 görögkeleti leány jár szórakozni. A Magyar Lányok Körének csak egyet-

len egy tagja szerepel a tanulmányozott 70 leány között, aki elnöke is az egyesületnek. Összesen tehát mindössze 13-an, azaz a leányok 57 százaléka (18) tart fenn kapcsolatot valamilyen kulturális vagy sport szervezettel.

A dolgozó leányok azért fordulnak nagyobb élénkséggel a szakszervezetek felé, mert kevés szabadidejüket szívesebben áldozzák olyan szervezetek támogatására, melyektől gazdasági helyzetük könnyítését várhatják. 49-en pártállás és felekezeti különbség nélkül helyeslik és látogatják a szakcsoporthat. 5 helyteleníti a szakmai szervezkedést, 14 előtt pedig ismeretlenek a szakszervezetek célkitűzései és közömbösek iránta. A 70 lány közül csak 23-an fizető tagjai a különböző szakcsoporthatnak. Számuk a kollektív szerződéssel bírók soraiból kerülnek ki. E csekély százalékból is arra lehet következtetni, hogy hátrányos gazdasági helyzetük következtében óhajtják a szervezkedést, ismerik a hasznosságát.

Már az eddigi tényekből is nyilvánvaló, hogy a nemzeti és közéleti problémák bizonyára igen foglalkoztatják a 70 dolgozó leányt.

A 24 református leány közül 21 magyarnak vallja magát, 3 számára közömbös nemzeti hovatartozása. 14 katolikusból 13 jegyzi magát magyarnak, 1 nem adott választ erre a kérdésre. A 22 zsidóleány közül 3 magyarnak érzi magát, 1 románnak, 13 kitart zsidó nemzetisége mellett, 5 számára közömbös nemzeti hovatartozása. A román és német leányok kivétel nélkül nemzetük mellett nyilatkoztak.

Figyelemreméltó jelenség, hogy egyetlen egy leány sem emlíkszik olyan esetre, amikor akár munkahelyeiken, akár egyesületeikben felekezeti vagy nemzetiségi összekocanás fordult volna elő a velük dolgozó más nemzetiségűekkel. Viszont annál sűrűbben előfordult, hogy főnökeik vagy munkavezetőik részéről közös sérelem érte őket és ezt közösen utasították vissza. Ezt indokolni lehet a leányok pártállás szerinti megoszlásával. 10-et egyáltalában nem érdekel a politika. 9 nem szereti a politikát s nem is ért hozzá. Összefoglalva: 34 leány, azaz 48,57 százaléka részben cselekvő részt vett a politikai küzdelmekben vagy rokonszenvvel kíséerte pártja tevékenységét. Talán a különleges politikai helyzetből fakad, hogy a politizáló leányok 50 százaléka a zsidók sorából került ki. Különbösen a 3 községi választásra jogosított leány közül egy sem gyakorolta ezt a jogot. Nem ismerik a szükséges formalitásokat, pedig 32-en szeretnék általános választójogot a nők részére is. 2 leány komédiának tartja a választójogot s semmit sem remél tőle. 31-en nem igénylik a választójogot. „Férfinek való” — vélik egyesek. A dolgozó leányifjúsághoz öntudatuk ellenőrzésére még pár kérdést intéztem. Így: egyenlő embernek érzik-e magukat a férfikkal? Hova utaznának, ha módjukban állna?

A többség egyenlőnek érzi magát a férfikkal, sőt a tudatosabbak részletezték, hogy ezt nem az irott jog alapján értelmezik. Akik nem tartják magukat egyenlőknek semmilyen vonatkozásban, arra hivatkoznak, hogy ez így volt mindig és hogy is lehetne másképp?

Arra a kérdésre adott válaszaikból, hogy utaznának-e, kicsap az elfojtott életvágy. „Utazni Velencébe, nászutra menni Nápolyba”. flörtölni, szórakozni, világkörüli csavargó utra menni egyszóval megélni a féltengős regények kalandjait s lehetőleg híres moziszinésznővé vagy más nagy dámává változni. De ugyanilyen elkívánczolás, menekülésvágy érződik az öntudatosabbak feleletében is, csak éppen eszményibb célkitűzéssel. Valamennyi menni szeretne Palesztinába, Birobidzsanba, Párizsba. Keletre, Spanyolországba. Egyik leány világkörüli utra szeretne menni, hogy a pszichológiát tanulmányozza. Egy másik kideríthetetlen okból Piatra Neamțiba szeretne menni sírni. Többen szeretnék látni Pestet. Csupán 2

szeretne falura menni pihenni. Mindebből kiérezhető, hogy a dolgozóleányok lelkiélete zaklatott, elégedetlen, amihez valószínűleg hozzájárul az is, hogy többé-kevésbé érett nő létükre még mindig meddő leányságra vannak kárhóztatva. Jellemük, törekvéseik most állnak válaszfalon, még elfordíthatók ilyen vagy olyan irányban, de egy bizonyos: férfi kortársaikkal bármikor kiállják az összehasonlítást."

Összefoglalva a feltárt helyzetet a 70 dolgozó leány adatai nagy általánosságban a cluji dolgozó leány szociális viszonyait tükrözi vissza s ha nem, annál több ok ez arra, hogy végre helyzetüket pontosan felmérjük. S ha pedig megfelel a valóságnak, akkor komolyan le kell számolni minden kicsinyes előítélettel, mert leányaink úgy a gazdasági életbe, mint nemzeti, közéleti, kulturális küzdelmekbe már is cselekvően befolyanak és helyet kérnek. Problémájuk külön problémának tűnik, de elvitathatatlan, hogy sorsuk a társadalom nagy problémáiba ágyazódik. Helyzetüket tanulmányozva sehol sem jelentkeznek bajaik csak nemzetiségi vagy csak gazdasági formában, bár ez utóbbiból látszik fakadni minden, mint a fagyökekeréből kihajtó ágak és lombok. Napjainkban, amikor igen nagy előszeretettel mindent nemzetiségi vagy faji kérdésnek kívánnak beállítani, igen-igen nagy hiba volna mellőzni és meg nem látni, hogy a hangsúly a dolgozó leányok helyzeténél is a szociális viszonyokra esik. Ezek megoldása nélkül megoldhatatlan marad a nemzetek problémája is. A tömegek nagy szegénysége éppen úgy szétzüllesztget valamely nemzetet, mint adott esetben egyesek nagy gazdagsága.

MAI FIATAL MÁGYAR KÖLTŐK

BENEDEKFFI SAMU: VIHAR UTÁN

*Zeng az erdő, zúg az ár,
fehér fényben a határ,
fasudara karikáz,
szelek keze bele ráz.*

*Búg a mennybolt karaja,
nő a vizek taraja.
Tavak arca gyűrűt hány,
Nyárfa reszket: bűnös lány.
Láng lobban a hegyeken,
esőfüggöny kereken.*

*Záporoz a viharár,
sánta nyulra fia vár,
erdő mélyén vad üvölt.
Párát dobog fel a föld.*

BERKÓ SÁNDOR: BOLYONGÁS

*Hosszú lépésekkel, a mező fagyos rögein,
füstöt lihegve szaporázom kemény lépteim,*